

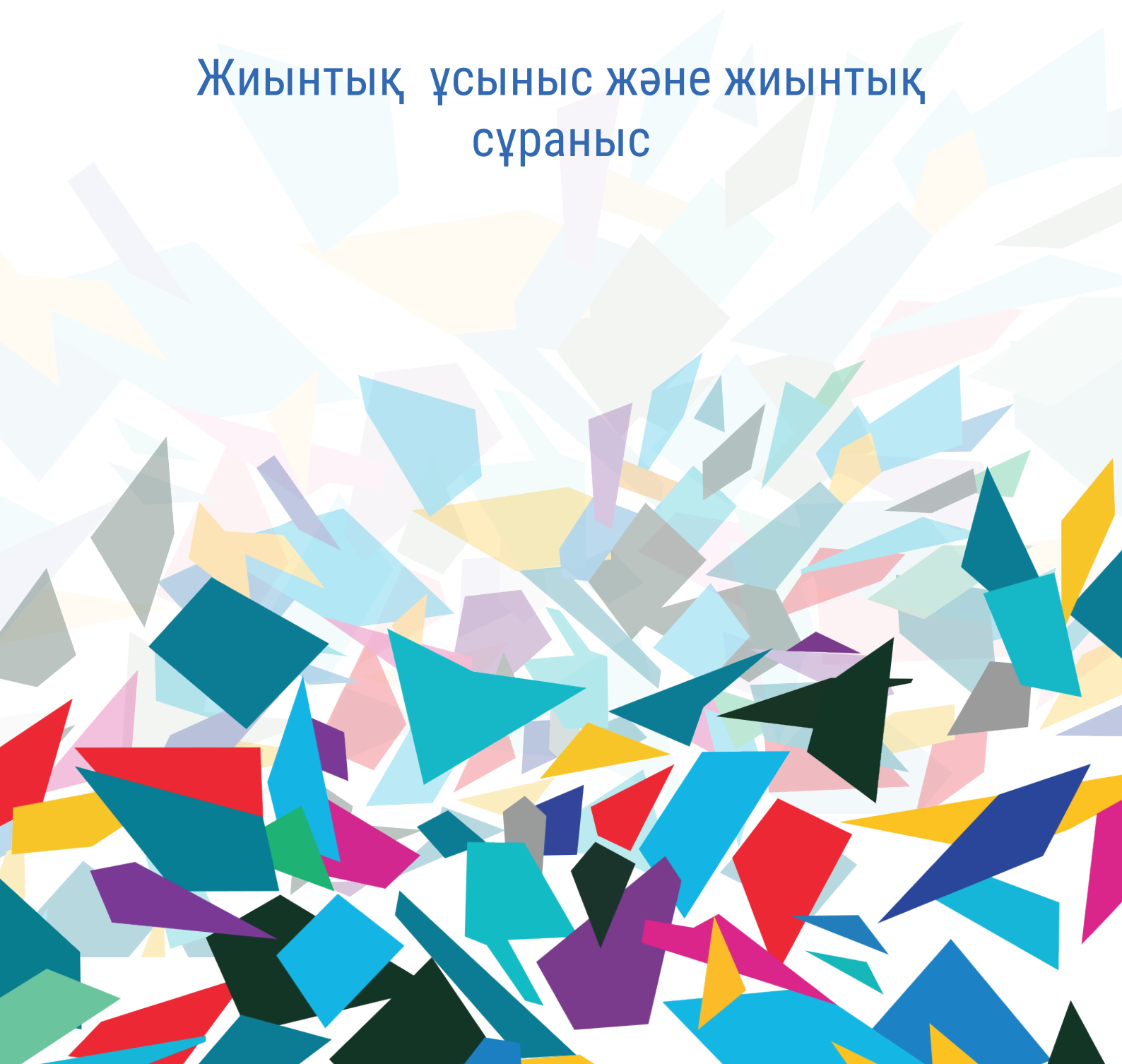
17-дәріс

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
АШЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ

МАКРОЭКОНОМИКА

Жиынтық ұсыныс және жиынтық
сұраныс

Тақырыптың мақсаты:

- Ұзақ және қысқа мерзімді перспективада жиынтық ұсыныс пен жиынтық сұраныс не анықтайтынын түсіндіру
- Жиынтық сұраныста не анықталатынын түсіндіру

Бұл тарау бизнес-цикл деп аталатын Экономикалық ауытқуларды түсіндіреді. Сіз жиынтық ұсыныс пен жиынтық сұраныс моделін немесе нақты ЖІӨ және баға деңгейі моделі AS-AD моделін зерттейсіз.

Жиынтық ұсыныс

Жиынтық ұсыныс пен жиынтық сұраныс моделінің мақсаты - нақты ЖІӨ мен баға деңгейі қалай анықталатынын және олар қалай өзара әрекеттесетінін түсіндіру. Модель микроэкономикада өткен идеяларға ұқсас бәсекелестік нарықтағы көлем мен баға қалай анықталатынын идеяларды пайдаланады. Бірақ жиынтық сұраныс пен ұсыныс моделі (AS-AD) - бұл бәсекелестік нарық моделін қолдану ғана емес. AS-AD моделі нақты ЖІӨ құрайтын барлық түпкілікті тауарлар мен қызметтердің елестетін нарығының моделін білдіреді. Бұл «нарықтағы» көлем - нақты ЖІӨ, ал баға - ЖІӨ дефляторы өлшейтін баға деңгейі.

AS-AD моделінің бәсекелестік нарық моделімен бөлісетін бір нәрсе бар - екеуі де ұсыныс пен жеткізілетін көлемді ажыратады. Біз нақты ЖІӨ-нің көлемі деп түсінеміз.

Жеткізілген көлем және жеткізу

Нақты ЖІӨ көлемі фирмалар тұрақты базалық жылы (2009 жыл) доллармен бағаланатын тауарлар мен қызметтердің осы кезең ішіндегі өндірісін жоспарлап отырған жалпы көлемін білдіреді. Бұл көлем жұмыспен қамтылған еңбекке, физикалық және адами капиталдың көлеміне және техниканың жағдайына байланысты.

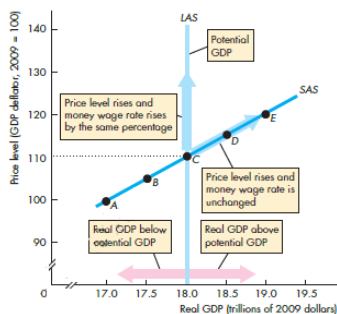
Кез келген уақытта капитал көлемі және технология жағдайы тіркелген. Олар өткен қабылданған шешімдерге байланысты. Халық саны да тіркелген. Бірақ Еңбек көлемі тіркелмеген. Бұл үй шаруашылықтары мен фирмалардың жұмыс күшіне деген ұсыныс пен сұранысқа қатысты қабылдаған шешімдеріне байланысты.

Еңбек нарығы кез келген үш жағдайда болуы мүмкін: толық жұмыспен қамту, толық жұмыспен қамтудан жоғары немесе толық жұмыспен қамтудан төмен. Толық жұмыспен қамтылған кезде нақты ЖІӨ көлемі әлеуетті ЖІӨ болып табылады, ол толық көлемде жұмыс істейтін жұмыс күшінің санына байланысты болады. Искерлік цикл ішінде жұмыспен қамту толық жұмыспен қамту айналасында ауытқиды, ал нақты ЖІӨ көлемі әлеуетті ЖІӨ айналасында ауытқиды.

Жиынтық ұсыныс - бұл жеткізілетін нақты ЖІӨ көлемі мен бағалар деңгейі арасындағы қатынас. Бұл арақатынас ұзақ мерзімді перспективада ерекшеленеді және жиынтық ұсынысты зерттеу үшін біз екі уақыт кезеңін ажыратамыз:

1. Ұзақ мерзімді жиынтық ұсыныс
2. Қысқа мерзімді жиынтық ұсыныс

Ұзақ мерзімді жиынтық ұсыныс нарыққа жеткізілетін нақты ЖІӨ көлемі мен ақшалай жалақы деңгейі толық жұмыспен қамтуды қолдау үшін бағалар деңгейіне сәйкес өзгертін бағалар деңгейінің арасындағы арақатынасты білдіреді. Толық жұмыспен қамту кезінде жеткізілетін нақты ЖІӨ көлемі әлеуетті ЖІӨ-ге тең және бұл көлем баға деңгейіне қарамастан бірдей.

	Price level (GDP deflator)	Real GDP supplied (trillions of 2009 dollars)
A	100	17.0
B	105	17.5
C	110	18.0
D	115	18.5
E	120	19.0

1 суреттегі LAS белгісімен белгіленген жиынтық ұсыныстың ұзақ мерзімді қисығы ұзақ мерзімді жиынтық ұсынысты әлеуетті ЖІӨ-нің тігінен сызығы ретінде бейнелейді. Жиынтық ұсыныстың ұзақ мерзімді қисығы бойынша баға деңгейінің өзгеруіне қарай ақшалай жалақының деңгейі де өзгереді, соның нәтижесінде нақты жалақы толық жұмыспен қамту деңгейінде, ал нақты ЖІӨ-әлеуетті ЖІӨ деңгейінде болады. Жиынтық ұсыныстың ұзақ мерзімді қисығы әрқашан тік және әрқашан әлеуетті ЖІӨ деңгейінде болады.

Жиынтық ұсыныстың ұзақ мерзімді қисығы тік болып табылады, өйткені әлеуетті ЖІӨ баға деңгейіне байланысты емес. Мұндай Тәуелсіздіктің себебі LAS қисығы бойынша қозғалыс екі баға жиынтығының өзгеруімен сүйемелденеді: тауарлар мен қызметтерге бағалар— баға деңгейіне және өндіріс факторлары бағаларына, ең алдымен ақшалай жалақы деңгейіне байланысты. Тауарлар мен қызметтерге бағалардың 10 пайыздық өсуі ақшалай жалақы деңгейінің 10 пайыздық өсуімен сүйемелденеді. Баға деңгейі мен ақшалай жалақы деңгейі бір пайызға өзгертіндіктен, нақты жалақы оның толық жұмыспен қамтылуының тепе-тең деңгейінде өзгеріссіз қалады. Сондықтан, баға деңгейі өзгергенде және нақты жалақы тұрақты болып қалғанда, жұмыспен қамту тұрақты болып қалады, ал нақты ЖІӨ әлеуетті ЖІӨ-де тұрақты болып қала береді.

Пепси зауытында өндірістік шешімдер туралы ойланyp, барлық бағалар сол пайызға өзгергенде нақты ЖІӨ неге өзгермейтіндігін анық түсінуге болады. Егер Пипси-коланың бағасы өзгерсе, ал жұмысшылар жалақысының деңгейі мен барлық басқа да пайдаланылатын ресурстардың бағасы бір пайызға өзгерсе, жеткізілетін Пепси-коланың көлемі қалай өзгереді? Жауап - бұл қойылған көлем өзгермейді. Фирма пайданы максималдайтын көлемде шығарады. Бұл көлем оның өндіру құнына қатысты бағасына тәуелді. Өз құнына қатысты баға өзгермесе өндіріс өзгермейді.

Қысқа мерзімді жиынтық ұсыныс - бұл нарыққа жеткізілетін нақты ЖІӨ көлемі мен ақшалай жалақы деңгейі, басқа ресурстар мен әлеуетті ЖІӨ бағасы өзгеріссіз қалатын бағалар деңгейі арасындағы арақатынас. 1 сурет бұл қатынас SAS белгісімен белгіленген жиынтық ұсыныстың қысқа мерзімді қисығы және жиынтық ұсыныстың қысқа мерзімді кестесі түрінде суреттейді. SAS қисығындағы әрбір нүкте қысқа мерзімді жиынтық жеткізу кестесінің жолына сәйкес келеді. Мысалы, SAS қисығындағы А нүктесі және кестенің а жолы, егер баға деңгейі 100-ге тең болса, нақты ЖІӨ көлемі 17 триллион долларды құрайды деп көрсетеді. Қысқа мерзімді перспективада баға деңгейінің артуы нақты ЖІӨ көлемінің артуына алып келеді. Қысқа мерзімді жиынтық ұсыныс қисығы жоғары.

Ақшалай жалақының осы деңгейінде бағаның бір деңгейі бар, онда нақты жалақы толық жұмыспен қамтудың тең деңгейінде болады. Бағаның осы деңгейінде нақты ЖІӨ көлемі әлеуетті ЖІӨ-ге тең және SAS қисығы LAS қисығын қиып өтеді. Бұл мысалда бұл баға деңгейі 110 тең. Егер баға деңгейі 110-нан жоғары көтерілсе, онда SAS қисығы бойынша жеткізілетін нақты ЖІӨ-нің көлемі әлеуетті ЖІӨ-нен ұлғаяды және асып түседі; егер баға деңгейі 110-нан төмен түссе, онда SAS қисығы бойынша жеткізілетін нақты ЖІӨ-нің көлемі әлеуетті ЖІӨ-нен азаяды және кем болады.

Персі зауытына қайта оралсақ, Өндіріс ұлғайған кезде шекті шығындар өседі, ал өндіріс азайған кезде шекті шығындар төмендейді.

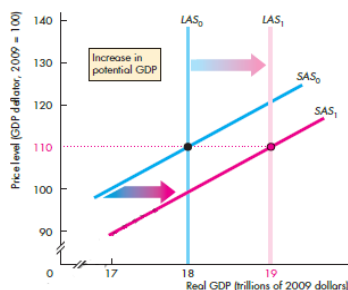
Егер Pepsi бағасы ақшалай жалақы мөлшерін және басқа да шығындарды өзгертпей өссе, Pepsi өндірісті ұлғайту есебінен пайданы арттыруы мүмкін. Pepsi-бұл бизнесте пайданы максималдайды, сондықтан ол өндірісті арттырады.

Pepsi бағасы төмендесе, ал ақшалай жалақы деңгейі мен басқа да шығындар тұрақты болып қалса, Pepsi өндірісті қысқарту есебінен шығындардан құтылуы мүмкін. Төмен баға өндіріске ынталандыруды әлсіретеді, сондықтан Pepsi өндірісті төмендетеді.

Егер баға деңгейі жоғарыласса, ал ақшалай жалақы деңгейі мен өндіріс факторларының басқа да бағалары өзгеріссіз қалса, онда барлық фирмалар өндірісті ұлғайтады, ал нақты ЖІӨ көлемі ұлғаяды. Баға деңгейінің төмендеуі қарама-қарсы әсерге ие және нақты ЖІӨ көлемін азайтады.

Баға деңгейінің өзгеруі нақты ЖІӨ көлемін өзгертеді, бұл жиынтық ұсыныстың қысқа мерзімді қисығы бойынша қозғалыспен көрсетіледі. Бұл жиынтық ұсынысты өзгертпейді. Жиынтық ұсыныс баға деңгейінің өзгеруінен ерекшеленетін өндірістік жоспарларға әсер еткенде өзгереді. Осы басқа факторлардың қатарына әлеуетті ЖІӨ-дегі өзгерістер және ақшалай жалақы мөлшерінің өзгеруі жатады. Әлеуетті ЖІӨ-ді өзгертуден бастайық.

Әлеуетті ЖІӨ өзгерген кезде жиынтық ұсыныс өзгереді. Әлеуетті ЖІӨ-нің ұлғаюы ұзақ мерзімді жиынтық ұсынысты да, қысқа мерзімді жиынтық ұсынысты да ұлғайтады.

2 суретте әлеуетті ЖІӨ-нің артуының салдары көрсетілген. Бастапқы ұзақ мерзімді жиынтық ұсыныс қисығы-LAS0 белгісімен, ал қысқа мерзімді жиынтық ұсыныс қисығы-SAS0 белгісімен белгіленген. Егер әлеуетті ЖІӨ 19 триллион АҚШ долларына дейін өсетін болса, ұзақ мерзімді жиынтық ұсыныс ұлғаяды және жиынтық ұсыныстың ұзақ мерзімді қисығы LAS1-ге оңға жылжиды. Қысқа мерзімді жиынтық ұсыныс сондай-ақ артады және қысқа мерзімді жиынтық ұсыныстың қисығы SAS1 оңға ығысады. Екі ұсыныс қисығы бір шамаға, егер толық жұмыспен қамту бағасының деңгейі біз де болжап отырған өзгермеген жағдайда, ғана жылжытылады.

Әлеуетті ЖІӨ кез келген үш себеп бойынша ұлғайуы мүмкін:

1. Жұмыс күшінің толық жұмыспен қамтылуын арттыру
2. Капиталды ұлғайту
3. Техникалық прогресс

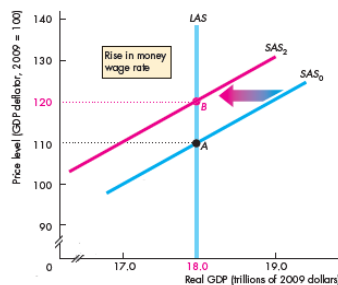
Бұл әсерлерді әлеуетті ЖІӨ және жиынтық ұсыныс қисықтары арқылы қарастырайық.

Экономика үшін капитал көлемі неғұрлым көп болса, соғұрлым өндірістік жұмыс күші және оның әлеуетті ЖІӨ соғұрлым көп болады. АҚШ капиталына бай Штаттардағы жан басына шаққандағы әлеуетті ЖІӨ Қытай мен Ресейдің кедей капиталына қарағанда айтарлықтай көп.

Жалпы экономика үшін адам капиталы—адамдар мектепте және жұмыс орнында оқыту арқылы алған дағдылардың көлемі неғұрлым көп болса, әлеуетті ЖІӨ соғұрлым көп.

Енді ақша жалақы деңгейінде өзгерістер салдарын қарастырайық.

Ақшалай жалақы мөлшері (немесе өндірістің кез келген басқа факторының ақшалай бағасы, мысалы мұнай) өзгерген кезде қысқа мерзімді жиынтық ұсыныс өзгереді, бірақ ұзақ мерзімді жиынтық ұсыныс өзгермейді.

3 суретте ақшалай жалақы мөлшерлемесінің өсу әсері көрсетілген. Бастапқы қысқа мерзімді жиынтық ұсыныс қисығы-SAS₀. Ақшалай жалақы мөлшерін арттыру қысқа мерзімді жиынтық ұсынысты азайтады және қысқа мерзімді жиынтық ұсынысты SAS₂-ге солға жылжытады.

Ақшалай жалақының өсуі қысқа мерзімді жиынтық ұсынысты төмендетеді, өйткені ол фирмалардың шығындарын арттырады. Шығындардың ұлғаюымен фирмалар бағаның әр деңгейінде жеткізуге дайын көлемі азаяды, бұл SAS қисығының сол жақ жылжуы бойынша көрінеді.

Ақшалай жалақы мөлшерлемесінің өзгеруі ұзақ мерзімді жиынтық ұсынысты өзгертпейді, өйткені LAS қисығында ақша жалақы мөлшерлемесінің өзгеруі баға деңгейінің тең пайыздық өзгеруімен бірге жүреді. Салыстырмалы бағалардың өзгеруінсіз фирмаларда өндірістің өзгеруіне ынта жоқ, ал нақты ЖІӨ әлеуетті ЖІӨ кезінде өзгеріссіз қалады. Әлеуетті ЖІӨ-ді өзгертпей LAS ұсынысының ұзақ мерзімді жиынтық қисығы өзгермейді.

Жиынтық сұраныс

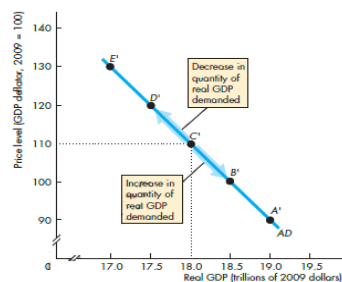
Тұтынылатын нақты ЖІӨ көлемі (Y) нақты тұтыну шығыстарының (C), инвестициялардың (I), мемлекеттік шығыстардың (G) және экспорттың (X) импортты (M) шегергендегі сомасын білдіреді. Яғни,
 $Y = C + I + G + X - M$

Тұтынылатын нақты ЖІӨ - нің көлемі-бұл адамдар, кәсіпорындар, мемлекет пен шетелдіктер сатып алуды жоспарлап отырған елде өндірілген түпкілікті тауарлар мен қызметтердің жалпы саны.

Бұл сатып алу жоспарлары көптеген факторларға байланысты. Негізгілері:

1. Баға деңгейі
2. Күту
3. Салық-бюджет саясаты және ақша-кредит саясаты
4. Әлемдік экономика

Баға деңгейі жоғары болған сайын, тұтынылатын нақты ЖІӨ көлемі аз болады. Тұтынылатын нақты ЖІӨ көлемі мен бағалар деңгейі арасындағы бұл өзара байланыс жиынтық сұраныс деп аталады. Жиынтық сұраныс жиынтық сұраныс графигімен және жиынтық сұраныстың қисығымен сипатталады.

	Price level (GDP deflator)	Real GDP demanded (trillions of 2009 dollars)
A'	90	19.0
B'	100	18.5
C	110	18.0
D'	120	17.5
E'	130	17.0

4 суретте жиынтық сұраныстың қисығы (AD) және жиынтық сұраныстың кестесі көрсетілген. Қисығындағы әрбір нүкте кесте жолына сәйкес келеді. Мысалы, қисық бойындағы С нүктесі және

графиктегі С жолы бізге айтады, егер баға деңгейі 110 болса, онда талап етілетін нақты ЖІӨ көлемі 18 триллион доллар.

Жиынтық сұраныстың қисығы екі себеп бойынша төмен ауытқиды:

1. Байлықтың әсері
2. Алмастыру әсері

Баға деңгейі жоғарылаған кезде, бірақ басқа факторлар бұрынғыдай қалады, нақты байлық азаяды. Нақты байлық-бұл адамдар иеленетін банктегі, облигациялардағы, акциялардағы және басқа да активтердегі ақшалар сомасы, доллармен емес, ақшаны, облигацияларды және акцияларды сатып алатын тауарлар мен қызметтер терминдерінде өлшенеді.

Адамдар көптеген себептер бойынша ақшаны, облигациялар мен акцияларды үнемдейді және сақтайды. Себебі-білім беру шығындарына қаражат жинақтау. Тағы бір себеп-мүмкін медициналық шығындарды немесе басқа да ірі шоттарды жабу үшін жеткілікті қаражат жинау. Бірақ ең үлкен себеп-зейнетақы табысын қамтамасыз ету үшін жеткілікті қаражат жинау.

Егер баға деңгейі жоғарыласа, нақты байлық азаяды. Содан кейін адамдар байлығын қалпына келтіруге тырысады. Ол үшін олар үнемдеуді ұлғайтып, тиісінше, электротокты тұтынуды азайту керек. Тұтынудың мұндай төмендеуі жиынтық сұраныстың төмендеуі болып табылады.

Марияның байлық әсері. Марияның сатып алу жоспарлары туралы ойланып, байлық әсері қалай жұмыс істейтінін көруге болады. Мария Мәскеуде тұрады. Ол жаз бойы қатты еңбек етті және 20 000 рубль үнемдеді, ол экономика факультетін бітіргеннен кейін аспирантурада оқуға жұмсауды жоспарлап отыр. Мәселен, Мария байлығы-20 000 рубль. Мария толық емес жұмыс істейді, ал осы қызметтен түскен табысы оның ағымдағы шығындарын өтейді. Ресейдегі баға деңгейі 100 пайызға артып, қазір Марияға 20 000 рубль сатып алу үшін 40 мың рубль қажет. Өзінің жинақ ақшасының құнсыздануын азайту үшін, Мария одан да көп ақша үнемдейді және ағымдағы шығыстарды ең төменгі деңгейге дейін қысқартады.

Алмастыру әсері. Баға деңгейі жоғарылаған кезде және басқа факторлар тұрақты болғанда, пайыздық мөлшерлемелер өседі. Себебі сіз зерттеген байлықтың әсерімен байланысты. Баға деңгейінің өсуі адамдардың қалталары мен банктік шоттардағы ақшаның нақты құнын төмендетеді. Нақты ақша аз сомасы, банктер және басқа кредиторлар несие бойынша жоғары пайыздық мөлшерлемені ала алады. Бірақ, неғұрлым жоғары пайыздық мөлшерлемеге тап болып, адамдар мен кәсіпорындар жаңа капитал мен ұзақ пайдаланылатын тұтыну тауарларын сатып алу жоспарларын кейінге қалдырып, шығындарды қысқартады.

Бұл алмастыру әсері ұзақ пайдаланылатын капитал мен тұтыну тауарларын сатып алу мерзімдерінің өзгеруіне байланысты және уақытаралық алмастыру—уақытпен алмастыру әсері деп аталады. Үнемдеу болашақта тұтынуды арттыру үшін ұлғаяды.

Бұл уақыт аралық ауыстыру әсерін көру үшін, жаңа компьютерді сатып алудың жеке жоспарын қарастырайық. Пайыздық мөлшерлеме 5 пайыз жылына сіз жаңа компьютерді 1000 долларға сатып ала аласыз. Бірақ жылына 10 пайыз пайыздық мөлшерлеменен төлемдер тым жоғары болады деген қорытынды жасауға болады. Сіз компьютер сатып алу жоспарыңыздан бас тартпайсыз, бірақ сатып алуды кейінге қалдыруды шешесіз.

Алмастырудың екінші әсері халықаралық бағалар арқылы әрекет етеді. АҚШ-та баға деңгейі жоғарылаған кезде және басқа факторлар өзгермегенде, Америка өндірісінің тауарлары мен қызметтері шетел өндірісінің тауарлары мен қызметтерімен салыстырғанда аса қымбат болады. Бұл салыстырмалы бағаның өзгеруі адамдарды американдық өндіріс тауарларына аз және шетелдік өндіріс тауарларына көп жұмсауға итермелейді. Мысалы, егер АҚШ-тағы баға деңгейі Жапониядағы баға деңгейіне қатысты жоғарыласа, жапондықтар американдық өндірісінің көліктерін аз сатып алады (АҚШ экспорты төмендейді), ал американдықтар жапон өндірісінің көліктерін көбірек сатып алады (АҚШ импорты ұлғаяды). АҚШ ЖІӨ төмендейді.

Мәскеуде Мария кейбір алмастыру жасайды. Ол өзінің ескі мотороллерін жаңасына айырбастауға тырысты. Бірақ жоғары баға деңгейі және жоғары пайыздық мөлшерлемесі, ол өз ескі скутерімен тағы бір жыл жүретінін шешеді. Сонымен қатар, ресейлік тауарларға бағаның күрт өсуі жағдайында Мария бастапқыда Малайзияда тігілген арзан көйлектерді сатып алуды жоспарлаған ресейлік көйлекке ауыстырады.

Баға деңгейі жоғарылаған кезде және басқа факторлар өзгеріссіз қалған кезде, тұтынылатын нақты ЖІӨ—нің көлемі азаяды- 4 суретте көрсетілгендей, AD қисығы бойынша жоғары жылжу болады. Баға деңгейі төмендесе және басқа факторлар өзгермесе, нақты ЖІӨ көлемі ұлғаяды—AD қисығы бойынша

төмен қарай қозғалыс болады.

Енді біз бағалар деңгейі өзгерген кезде нақты ЖІӨ көлемі қалай өзгертінін көрдік. Сатып алу жоспарларына әсер ететін басқа факторлар жиынтық сұранысқа қалай әсер етеді?

Баға деңгейінен басқа, сатып алу жоспарына әсер ететін кез келген фактордың өзгеруі жиынтық сұраныстың өзгеруіне әкеледі.

1. Тұтынушылардың күтуі
2. Салық-бюджет саясаты және ақша-несие саясаты
3. Әлемдік экономика Негізгі факторлар болып табылады

Болашақта күтілетін табыстың өсуі адамдар бүгін сатып алуды жоспарлап отырған Тұтыну тауарларының (әсіресе автомобильдер сияқты қымбат) көлемін арттырады және жиынтық сұранысты арттырады.

Күтілетін болашақ инфляцияның өсуі жиынтық сұранысты өсіреді, себебі бүгінгі күні адамдар төмен бағамен көбірек тауарлар мен қызметтерді сатып алуды шешеді.

Күтілетін болашақ пайданы ұлғайту үшін фирмалар бүгін қабылдауды жоспарлап отырған инвестицияларды ұлғайтады және жиынтық сұранысты арттырады.

Мемлекеттің салықтарды белгілеу және өзгерту, трансферттік төлемдерді жүзеге асыру және тауарлар мен қызметтерді сатып алу жолымен экономикаға ықпал етуге талпынысы фискалдық саясат деп аталады. Салықтарды төмендету немесе трансферттік төлемдерді ұлғайту-мысалы, жұмыссыздық жөніндегі жәрдемақылар немесе Әлеуметтік қамсыздандыру жөніндегі жәрдемақылар-жиынтық сұранысты арттырады. Бұл екі фактор да үй шаруашылықтарының қолда бар кірісінің ұлғаюына байланысты. Қолда бар табыс-бұл жиынтық табыстан салықтар мен трансферттік төлемдерді шегергендегі сома. Қолда бар табыс неғұрлым көп болса, үй шаруашылықтары сатып алуды жоспарлап отырған тауарлар мен қызметтерді тұтыну көлемі соғұрлым көп.

Тауарлар мен қызметтерге мемлекеттік шығындар жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің бірі болып табылады. Сондықтан мемлекет шпиондық жер серігіне, мектептер мен тас жолдарына қарағанда көп жұмсайды, жиынтық сұраныс артады.

Федералдық резервтік жүйенің пайыздық мөлшерлемелер мен ақша мөлшерін өзгерту арқылы экономикаға әсер ету әрекеті ақша-несие саясаты деп аталады. Федералдық резервтік жүйе алдыңғы өткен дәрістерде сипатталған құралдар мен әдістерді пайдалана отырып, ақша мөлшері мен пайыздық мөлшерлемеге әсер етеді. Ақша массасының өсуі екі негізгі арна бойынша жиынтық сұранысты арттырады: ол пайыздық мөлшерлемені төмендетеді және несие алуды жеңілдетеді.

Төмен пайыздық мөлшерлемелерде кәсіпорындар жаңа капиталға инвестициялардың үлкен көлемін, ал үй шаруашылықтары-жаңа үйлерге, тұрғын үй жағдайларын жақсартуға, автомобильдерге және ұзақ пайдаланылатын көптеген басқа да тұтыну тауарларына жұмсалатын шығындардың үлкен көлемін жоспарлайды. Банктер мен басқа да мүдделі тараптар өздерінің несие беру стандарттарын төмендетеді және көп адамдар тұрғын үйге несие және басқа да тұтынушылық несиелер алады.

Ақша массасы азаюының қарама-қарсы салдары бар және жиынтық сұранысты төмендетеді.

Әлемдік экономикадағы жиынтық сұранысқа әсер ететін негізгі екі фактор валюталық бағам және шетелдік кірістер болып табылады. Валюта бағамы - бұл АҚШ долларымен сатып алуға болатын шетел валютасының сомасы. Өзге де тең жағдайларда айырбас бағамының өсуі жиынтық сұранысты төмендетеді. Айырбас бағамы жиынтық сұранысқа қалай әсер ететінін көру үшін, айырбас бағамы АҚШ доллары үшін 1,20 Еуро. Францияда жасалған Airbus ұшағы 120 миллион еуро, ал Құрама Штаттарда жасалған балама Boeing ұшағы 110 миллион доллар тұрады. Airbus ұшағы 100 миллион доллар тұрады, сондықтан әуекомпания АҚШ-та Шетелдік кірістердің ұлғаюы АҚШ экспортын ұлғайтады және АҚШ-тың жиынтық сұранысын арттырады.

